

SZIKSZAI KÁROLY

Hajnal

Vörös csik. Átvért kötés
a kozmoszon. Mintha
fejlővést kaptak volna a hegyek,
a szél is félrebeszél ingemen,
csak járkal, ahogy a félelem
gondolata műtét előtt.
Lassan főlészivárog a fény, sűrű
fátyolból képeket varázsol elem
a harangszó.
Torkomban megrekedt sötétség
húzza szekerét hazáig, de
ajtom előtt még térdig éjszakában
megint az átvért kötés,
vagy csak én látok félre:
hajnali kések között félárbocon
a vers.

Vaszy-relikvia

Az újjávarázsolts szegedi színház avatása megmozgatta a városiakok fantáziáját, de azokat is, akik más vidéken élnek, elvéve kerültek csak erre, mégis maradandó emlékeket őriznek rólunk, a városról, annak kultúrájáról, kultúrahordozó jeles polgáraitól, nagyjainkról. Így az alábbi levél írója, a budapesti Kürti Pál, aki Szeged szépségeinek, gazdag irodalmi, művészeti hagyományainak dicsérete mellett egy levélváltást is közreadja Vaszy Viktorral, abból az alkalomból, hogy a szegedi operajátás nagy alakjának szobrát a színháznyitányon avatták föl.

*

Bizonyára nagyon kevesen tudják, azért mondom el, hogy Vaszy Viktor Budapest ostromát egy pesti (VI., Eötvös u. 29.) bérházban vészelte át.

„Budapest, 1978. július 31.
Aranyos Viktorám!

Szegeden, a Hunyadi László bemutatója után már alkalman nyílt köszönteni, gratulálni és jókívánságaimat kifejezni.

A remek est hangulata és a baráti találkozó oldottabb légköre megfosztott azon gondolatok nyilvánításától, amelyet irányodban több mint negyedszázada hordozok. Mi 33 évvel ezelőtt találkoztunk először. En nem mint zene-művészt, karmestert, igazgatót, pályák indítóját, hanem egy világégés, egy borzalmas háború utolsó hónapjaiban — felszabadulásunk óráiban — egy Embert ismertem meg Benned. Egy Embert, aki már akkor érett férfi volt, aki Budapest ostromának és felszabadításának lángjainál tudta, mit kell tennie, bízott a jövőben, az új életben, az emberekben.

E borzalmas rémnapokban, az Eötvös u. 29. számú ház tetején, akkor 25 évesen — körülöttünk a szörnyű pusztulásban — fogant barátságunk.

Azóta, igaz, ritka alkalmakkor találkoztunk, de számon tartottalak. Szeretettel és tisztelettel néztem munkádat, örömmel hallottam sikreidről, emberi kapcsolataidról, művészi pályád alakulásáról, családi életed harmóniájáról, szerénység és egyszerűség példázatairól kibontakozásáról.

A felszabadulás, a szabad élet mámorja és valósága kapcsolta össze találkozásunkat, amelyet még élek, nem felejtetek.

Aranyos Viktorám!

75. születésnapod, a 20 éves jubileumi évad és a magas kitüntetésed alkalmából fogadd még egyszer őszinte jókívánságaimat. Életed, tudásod, művészeted, emberi tulajdonságaid gazdagságát továbbra is add át az új, a következő generációknak. Magad öröme, társadalmunk, zenei életünk gyarapítására.

Őszinte szeretettel:

Kürti Pál”

„Drága jó Barátom!

Meleg szeretetről és baráti érzésekről tanuskodó soraid végtelenül jól esnek és lelkem mélyéig meghatottak!

A világégés legsúlyosabb napjai után, amikor már a virradat fénye kezdte a rémeket elkergetni, akkor fogtam meg barátságunk.

Ott az Eötvös u. 29. lakóház tetején, ahogy néztük a dermedt város romoktól vérző testét, éreztük mindketten, hogy új élet küszöbén vagyunk, ahol a gyűlölet helyét az emberiség és a kölcsönös megbecsülés és szeretet foglalja el. Megszűnik a létbizonytalanság, amit a gonoszság hintett el az emberek között. Olyan fölemelő jó érzés ma erre visszagondolni, és ezért is örülök, hogy újra találkoztunk.

Sok munkám után most tudok néhány hetet pihenni és erőt gyűjteni az elkövetkezendőkre.

Hálásan köszönök mindent és sok szeretettel-barátsággal öllelek:

Szeged, 1978. VIII. 8.”

V. Viktor

E sorokat azért tettem papírra, hogy aláhúzzam mindazt, amit a szegediek éreznek Vaszy Viktor iránt. Ne vegyék el levelet tolokodásnak, sem igazolásnak, mert az Önök szívében és emlékében Vaszy Viktor enélkül is élne. Vegyék inkább an-

nak, hogy adósnak érezném magam lelkiismeretem lázongásaira, hogy mindezt nem tudatom azokkal, akik leghívebben őrzik és tovább éltetik Vaszy Viktor emlékét.

Kürti Pál
Budapest, Tétényi út 98.

Vannak jelős dolgok...

A Tinódi Lantos Sebestyén szerint „csuda bölcsen rakott” vár Szegeden, a Tisza partján, ha nem is szerepel a magyar „jegyzett” várak lajstromában, ha nem is rendelkezik olyan dicső történetekkel legendás hősi ostromokról, várvédelmekről, mint Szigetvár, Drégely, Eger, akár Kőszeg vára, mégis jelentős helyet foglal el városunk történetében.

„Vannak jelős dolgok írva krónikában
Kik pogán miatt történtek ez országban...”

Így nálunk, a Tisza partján is... Mikor épült a szegedi vár? Ezt a kérdést már sokszor fölvetették a helytörténet kutatóinak. Egy bizonyos: kezdetben, a tatárjárás után IV. Béla király „megerősítette” Szeged városát. Hogy mi volt ez az erősítés, nem ismerjük, csupán annyit tudunk, miszerint a középkorban fallal övezett erősítés lehetett. A történelem szól „várnagyokról” is. Királyok adományozták személyeknek, érdemeik elismeréseként. Az 1543-ban török kézre került város és vár osztozik az ország többi megszállott területeinek sorsában. A török szultán, Szolimán rendeletére a budai basa intézkedik a leromlott vár helyreállításáról.

A bécsi állami levéltár a 144 éves török uralom utáni felszabadító hadjáratokkal kapcsolatban több színezett tervrajzot és látrajzot őrzött meg Szeged váráról, melynek vedutája a törököktől visszafoglalt városokról készített s Lipót császár „dicsőségét” megőrkítő emlékérem-sorozatokon is szerepel.

A XVIII. század elején Szeged előtt, a Tisza túlsó oldalán táborozó „nagy fejedelem” a megrongálódott, díszítől megfosztott várról ezt írja naplójában: „...ezen erősség terraszírozott falakkal, jó karban levő tornyokkal, árkokkal és fedett úttal volt ellátva...”

A Habsburg-uralom az ezt követő időkben már csak „garnizon” szerepet szánt a szegedi várnak. Egyszer osztrák főhercegnek száműzetési helye, máskor államfogylok, összefogdosott betyárok gyűjtőhelye. A nagy árvíz végül is nemcsak a várost söpörte el, de a megmaradt rommaradványt is magával vitte...

Ez a csekély maradvány aztán, a Mária Terézia korában épült főkapu részlegével ott áll ma is a folyó partján. Őrzője helyi muzeális, történeti emlékeknek. A városunkba vetődő

A vár visszafoglalásának 300. évfordulójára emlékérmeket készített a Magyar Éremgyűjtők Csongrád megyei szervezete is, ezüst és bronz változatban. Mérete: 42,5 mm. Előlapján az antik istennő, Famma harsonával hirdeti a győzelmet, alatta az egykori, 1686-os vár domborított képe, SZEGED felirattal. Hátlapján fent említett barokk dombormű, nemesi címerrel, zászlókkal s XVII. századi fegyverekkel, ágyúcsövekkel. Alatta Tinódi versezetének részlete olvasható. A peremmel párhuzamosan — MEE — 1986 — jelzés és évszám. Alkotta Fritz Mihály szegedi szobrászművész. (Az érme a Juhász Gyula Művelődési Központban bárki által megvásárolható.)

CSONGRÁD GYŐZŐ,
a szegedi éremgyűjtő csoport
elnöke

idegennek első kérdése: igaz-e, hogy Rózsa Sándor itt raboskodott?

Igaz. De csak „átmönötleg”. Annak is csak kevés emléke létezik, noha körülötte a legenda egyre szélesedik...

A krónikások két „ostromot” jegyeztek föl a szegedi vár történetében. Az elsőt Tót Mihállyal a Szegedről, a török elől Debrecenbe menekülő bíróval és Nagy Ambrussal az élükön, a hajdúk serege intezte, 350 lovassal s mintegy 1200 gyalogossal, 1552 februárjában. A támadás meglepte a védő török sereget. A hajdúk elfoglalták a várost s a vár külső udvarát, de — mint a Tinódi énekelte „Szegedi veszedelem” c. versezetből értesülhetünk — az első sikereket zsákmányolás és ünneplő áldomás követte:

„...mind az hajdúk nagy vigá-
valának...
Császárnak nagy summa ezüstét,
aranyát
Az hajdúk nyérének, szép terek
asszonyokat...”

Végül is, a lakmározókat a segélyül érkezett török csapattal a várbeliek erőre kapva, szétverték. Csak hirmondónak maradt meg kevés magyar. Október 23-án, 1686-ban hajnalban, végre a szegedi vár tornyán császári lobogót lengett a szél.

Most, a vár visszavétele 300. évfordulóján hajtsuk meg zászlónkat az akkori harcosok előtt, akik közül többen, az alsóvárosi ferences templom kriptájában lettek örök nyugalomra helyezve. A hősi halált halt De la Vergne mellett említsük meg Hans Heissler, Bolland és Volont tábornokokat, Gelinus ezredes s a magyarok közül Szuntok (Szontág?) Józsefet, a tiszai naszádok parancsnokát.

SISTE VIATOR IACENTISQUE
INSIGNE VIVA MENTE CONSIDERA...

„Állj meg utas s tekintsd az itt fekvőnek jelvényét. Itt fekszik a nagylelkű, kiváló úr, *Franciscus Theodorus Pilier* gróf, a serény hadviselő kiváló harcos, aki, ahogyan csak látta az ellenségét, megfutamtotta, legyőzte azt, s kinek élete fonalát, 64 éves korában a halál vágta ketté...”

A latin szöveg kronostichonából az egykori szegedi várparancsnok halálának éve: 1728 olvasható ki. A templom főoltárától balra lévő, falba helyezett vörös márványból faragott barokk síremléke egyben nemcsak az ő, hanem az akkoriban itt harcolt s a kriptában nyugvó áldozatos hősöknek látható emléke is.

